

Lausunto

17.2.2026

VN/409/2026

VN/409/2026-OKM-8

Sivistysvaliokunnalle

Sivistysvaliokunta; Korvaukset e-äänikirjojen ja e-kirjojen käytöstä Celia-kirjastossa tekijänoikeuslain näkökulmasta

Eduskunnalle on tehty seuraavat aloitteet:

- Lakialoite LA 2/2025 vp – Lakialoite laiksi tekijänoikeuslain 17 b §:n muuttamisesta
- Toimenpidealoite TPA 68/2025 vp - Toimenpidealoite e-äänikirjojen ja e-kirjojen käyttöä Celia-kirjastossa koskevien korvausten oikeudenmukaistamiseksi

Esitän lausunnossani näkökohtia aloitteissa keskeisesti esille nostettuihin asioihin pääasiassa tekijänoikeuslain ja sen lukemisesteisiin henkilöihin vaikuttavien säännösten taustalla olevan direktiivin näkökulmasta. Samalla totean, että asiaan keskeisesti vaikuttava lukemisesteisten henkilöiden ja yhdenvertaisuuden näkökulma on aloitteissa sivuutettu lähes täysin. Näkemykseni mukaan sen esille saaminen ja kokonaiskuvan muodostaminen asiasta edellyttää Saavutettavuuskirjasto Celian kuulemista.

Lakialoitteesta (LA 2/2025 vp) nousee esille mm. seuraavia asioita:

- ”Lukemisestedirektiivissä (EU 2017/1564) säädetään korvausjärjestelmän reunaehdoista, mutta itse korvausjärjestelmästä säätäminen kuuluu kansallisen lainsäädännön piiriin. Korvausjärjestelmän laajentaminen on mahdollista direktiivin puitteissa.”
- Lakialoite keskittyy varsin yksipuolisesti tekijänoikeuksien haltijoihin, kirjailijoihin, sekä Celianet-palvelun haitallisiin vaikutuksiin kaupallisiin äänikirjapalveluihin.
- Aloitteessa ei tarkastella lukemisesteisten henkilöiden asemaa, eikä siihen sisälly arviointia esityksen vaikutuksista lukemisesteisten aineistojen saatavuuteen ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen.
- Celian palveluiden ja toiminnan kuvaukset saattavat vaatia tarkennuksia. Esim. Celianet-palvelua ja kaupallisia lukuaikapalveluita ei liene mahdollista rinnastaa aloitteessa tehdyllä tavalla.
- Tekijänoikeuslaissa säädetty korvaus on koskenut vain ääntä tallentamalla valmistettuja kirjoja. Lakialoite ei sisällä arviointia vaikutuksista, joita aiheutuisi korvausoikeuden laajentamisesta saavutettaviin e-kirjoihin.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo.okm@gov.fi

Toimenpidealoite (TPA 68/2025 vp) toistaa keskeisiä lakialoitteen perusteluja ja viittaa lakialoitteeseen.

Saavutettavuuskirjasto Celian äänikirjatoiminta, samoin kuin toiminta nk. valtuutettuna yhteisönä, perustuu EU:n lukemisestedirektiiviin EU 2017/1564 ja sen pohjalta säädettyihin tekijänoikeuslain säännöksiin. Direktiivissä viitataan mm. vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan YK:n yleissopimukseen.

Komissio on joulukuussa 2025 julkaissut arvionsa direktiivin soveltamisesta (linkki komission selvitykseen lisäaineistoinen: [Register of Commission Documents - COM\(2025\)749](#)). Siihen ei kuitenkaan sisälly sen kaltaisia arvioita, jotka osoittaisivat korvausten olevan välttämättömiä. Päinvastoin arvioinnissa korostetaan direktiivin mukaista mahdollisuutta korvauksiin, mutta ei esimerkiksi anneta suosituksia korvauksista ja niiden maksamisesta. Jäsenvaltioille on jätetty laaja harkintavalta korvausten suhteen. Korvauksia voidaan asettaa vain ko. jäsenvaltiossa toimivalle valtuutetulle yhteisölle.

Keskeinen kysymys on, voidaanko Celianet-palvelun katsoa kilpailevan kaupallisten äänikirjapalveluiden kanssa ja ovatko kaupallisten palveluiden teokset saavutettavia eri tavoin lukemisesteisille henkilöille.

Onko olemassa kaupallisia palveluita, jotka tarjoavat eri tavoin lukemisesteisille Celianet-palvelua vastaavan laadukkaan ja laajan kirjallisen aineiston? Onko kyse kaupallisten toimijoiden kanssa samoilla markkinoilla toimimisesta?

Yhteenveto

- Opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut korvausoikeuden laajentamiseen liittyvään eduskunnan lausumaan v. 2022 annetussa selvityksessä, että nykyisenlaajuista korvausta voidaan pitää oikeasuhtaisena lukemisestedirektiivin edellyttämään tekijänoikeuden rajoitukseen nähden. Sivistysvaliokunnalle on toimitettu myös erillinen selvitys asiasta.
- Komission arvio lukemisestedirektiivin soveltamisesta ja täytäntöönpanosta ei puhu korvauksen säätämisen puolesta.
- Direktiivi jättää mahdollisen korvauksen jäsenvaltioiden päätettäväksi direktiivissä säädetyn reunaehdoin.
- Mahdollisen korvausjärjestelmän perusteiden ja muotoilun osalta tulisi tarkastella lukemisestedirektiivin tarkoituksen toteutumista käytännössä sekä yhdenvertaisuuden toteutumista. Lukemisesteisten oikeuksien ja yhdenvertaisuuden toteutuminen tulisi varmistaa.
- Asiasta tulisi tehdä kattava vaikutusarviointi. Saavutettavuuskirjasto Celiaa tulisi kuulla aloitteissa esitetyistä perusteluista ja niiden paikkansapitävyydestä.
- Kaupallisten äänikirjapalveluiden käytettävyys ja muut yhdenvertaisuuteen liittyvät näkökohdat lukemisesteisten näkökulmasta tulisi selvittää (Celia).
- Saavutettavuuskirjasto Celia on nykyään osa Kansallisarkistoa, ja sen tulosohjaus kuuluu ministeriössä korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osastolle.

Johtaja

Jorma Waldén

Liitteet

Jakelu Eduskunnan sivistysvaliokunta

Tiedoksi OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Heidi Backman
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Santeri Lohi
OKM KUPO Kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto, Juha Rintamäki